

Neus CANYELLES. **L'alè del búfal a l'hivern.**

Barcelona: Proa, 2007 (A tot vent, núm. 449), 196 p., 15 €

L'alè del búfal a l'hivern gira entorn de la figura de Jean Rhys, narradora antillana d'expressió anglesa,

convenientment ficcionalitzada amb el nom de Gwen Rees com una misteriosa escriptora que viu retirada en una illa del Mediterrani. Esther March, una jove admiradora de l'obra reesiana, la trobarà i hi passarà l'hivern de 1978-1979. L'obra ens converteix en espectadors privilegiats de la convivència entre totes dues dones en un espai aïllat que potencia la interacció, i sobretot d'un passatge desconegut de la vida de la protagonista, la reconstrucció del qual és l'eix argumental de la novel·la. Aquesta proposta inicial serveix a Neus Canyelles per plantejar una reflexió sobre la literatura com a via de coneixement d'un mateix i dels altres: gràcies a textos de naturalesa ben diversa –relat, autobiografia, assaig...–, tant Rees com March ordenen la seva experiència passada o present i, de retop, comprenen millor la vida de l'altra. Per això Esther March és una estudiosa de la literatura i periodista, escriptora de contes ella mateixa: per mitjà d'aquesta veu, també «literària», que duu a terme la recreació dels últims mesos de vida de l'escriptora, l'escriptora mallorquina assegura la coherència de la història. Perquè de fet, és des de la mateixa literatura que March

dóna sentit als fets: allà on no arriba la realitat viscuda, hi arriba la ficció i els seus mecanismes (i per això l'obra que llegim deu ser probablement el capítol de l'assaig sobre escriptors contemporanis dedicat a Rees que Esther March escriu «en forma de relat», p.150).

L'entrecreuament de diverses instàncies narratives distribuïdes en setanta-nou fragments d'extensió força variable però sempre breu (entre les 5 línies i les 8 pàgines) és el recurs retòric principal que utilitza Canyelles per tal de conferir versemblança a la història. Així, les diverses perspectives que expliquen la vida de Gwen Rees des de focalitzacions diferents –les veus en primera persona de la mateixa Rees i de March, però també les cartes creuades entre la periodista i la filla de l'escriptora, Charlotte Lenglet–, ofereixen en cada cas informacions complementàries que ajuden el lector a afinar la caracterització del personatge principal.

Arribats en aquest punt, podria semblar que bona part del mèrit de la novel·la es troba en el tractament de la història com a simple artefacte narratiu. Però no és així: un dels encerts del llibre és, sens dubte, l'equilibri prou meritori entre fons i forma. I és que si d'una banda l'elaboració formal és essencial per donar credibilitat a partir de les estratègies comentades, de l'altra només una tria intel·ligent del pretext argumental –i, per tant, del moment de la vida de Rees que cal recuperar– permet desplegar el joc intertextual basat en la trajectòria de la Jean Rhys real que hi ha en aquest llibre (i que, en un altre ordre de coses,

aporta un plus de qualitat). A la seva mort, Rhys deixà inacabat un text de caire autobiogràfic publicat pòstumament. Ha assistit Esther March a l'escriptura d'aquest text? Canyelles vol que el lector identifiqui la connexió temporal entre la seva història i la vida de Jean Rhys. March arriba a l'illa a la tardor de 1978 (p. 17) i coneix l'escriptora el desembre del mateix any: els tres mesos que hi passa, el temps intern del relat, precedeixen de poc la mort de Rees, i sabem que Rhys va morir el maig de 1979. A més, els fragments de l'autobiografia que Rees escriu a l'illa coincideixen amb escenes, caràcters i motius de *L'ampla mar dels Sargassos* (1966), novel·la de Rhys amb ressons autobiogràfics. En aquest sentit, que la filla de la Gwen Rees ficcional es digui Charlotte no fa sinó reblar el clau, ja que, com és sabut, *L'ampla mar dels Sargassos* constitueix una mena de *presequèla* –si se'ns permet el mot– de *Jane Eyre*, l'obra de Charlotte Brontë (el reconeixement és explícit a la p. 68). De fet, tots els noms propis estan connotats: des del Mr. Ford de la novel·la rere el qual hi ha Ford Maddox Ford, editor i amant de Jean Rhys, fins als noms dels successius marits, tots identificables en la biografia de l'escriptora antillana. I per damunt d'aquests, el de la protagonista. El seu nom autèntic era, diguem-ho ja, Ella Gwendolen Rees Williams. A *L'alè del búfal a l'hivern*, Canyelles inverteix el sentit de

desxiframent del pseudònim perquè vol aproximar-se no tant a l'escriptora com a la persona.

Aquest caràcter tan intensament literari, però, lleva naturalitat a la narració. El lector en percep massa vegades els engranatges que la fan funcionar al darrere de, per exemple, els símbols i les recurrències relacionats amb el leitmotiv del títol, que resulten una mica forçats. En la mateixa línia, la multiplicitat de punts de vista és més aviat poc diversa: les cartes entre March i Lenglet no acaben de fer de contrapunt a la versió de Rees, i els estils de les veus narratives s'assemblen massa entre ells per donar la sensació que són, en efecte, veus diferents.

Malgrat les febleses, que *L'alè del búfal a l'hivern* sigui de recorregut relativament llarg en el logofàgic món de la indústria editorial, i que ho sigui gràcies al favor dels lectors (avalat per l'obtenció del VIII Premi El lector de L'Odissea, 2006, i per la condició de finalista del Premi Llibreter el 2007), és una notícia que cal celebrar. Perquè, amb el benentès que no es tracta d'un llibre rodó, està concebut amb ambició literària, demostra ofici narratiu i ha madurat sense pressa. Tot d'elements inhabituals en el panorama narratiu autòcton.

Antoni Isarch
Barcelona

